

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksista MMM:n asetuksiksi koskien punasotkan, allin ja metsähanhen metsästyksen kieltämistä (VN/17022/2024)

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausunto

1) Luonnos maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi metsähanhen metsästyksen kieltämisestä metsästysvuonna 2024–2025.

Metsähanhen *Anser fabalis fabalis* -alalajin eli taigametsähanhen kanta on vähentynyt voimakkaasti 1990-luvulta, minkä vuoksi lajin metsästys oli kiellettyä vuosina 2014–2016 ja sen jälkeen metsästysasetuksin alueellisesti ja ajallisesti rajoitettua siten, että metsästyspaine on kohdistunut elinvoimaisen tundrametsähanhen *A. f. rossicus* kantaan. Vuosina 2020–2023 myös Suomen taigametsähanhien pesimäkantaan kohdistuva metsästys on ollut rajatusti sallittua kahdeksan päivän ajan elokuussa rajatulla alueella Lapissa (2020–2023) ja Pohjois-Pohjanmaalla (2023). Vuosina 2022–2023 metsästys kiellettiin kolmen pohjoisimman kunnan alueella, koska kanta on alueella hyvin harva.

Metsähanhen eri alalajien ja osapopulaatioiden (kannanhoitoyksiköiden) seuranta ja populaatiomallinnus on järjestetty kansainvälisellä tasolla (AEWA). Suomen pesimäkanta kuuluu taigametsähanhen keskiseen kannanhoitoalueeseen (Central Management Unit), jonka kannan tavoitteeksi on asetettu 60 000–80 000 lintua. Talvehtimisalueiden laskennoista kerättyjen tietojen sekä tietojä hyödyntävän integroidun populaatiomallin perusteella kesken kannanhoitoalueen kanta oli vuonna 2023 n. 75 000 lintua. 1990-luvulla kannan arvioitiin käsittävän n. 100 000 lintua. Luonnonvarakeskus toteaa, että Suomessa pesivän kannan osuuden määrittely ja arviointi on haastavaa, sillä yksinomaan Suomessa pesivän kannan kokoa ei voida suoraan mitata millään kansallisella riistalaskennalla. Lisäksi satelliittilähtöisin varustetuista yksilöistä saatujen tietojen perusteella vain osa (20–40 %) kannasta pesii vuosittain, kun taas pesimättömät ja pesinnässään epäonnistuneet yksilöt siirtyvät kesäksi Pohjois-Venäjälle (Novaja Zemljalle) sulkimisalueille. Täten Suomessa sulkii kesäisin vain vuosittain vaihteleva osa aikuiskannasta poikasineen.

Luke katsoo, että metsähanhen metsästyksen rajoittamisen ja metsästäjäkohtaisen vuosikiintiön (1 lintu/metsästäjä) jatkaminen on perusteltua kannan hyvin alkaneen vahvistumisen turvaamiseksi. Luke pitää peltometsästyskieltoa tärkeänä kannan vahvistumisen turvaamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön luonnoksen ja muistion mukaan viime vuosina rajattu metsästys on suunnannut metsästyspainetta tavoitteiden mukaisesti elinvoimaiseen ja kasvavaan tundrametsähanhipopulaatioon. Luke katsoo, että asetusluonnoksessa esitetty rajoitettu metsästys kaakkoisessa Suomessa toteuttaa kestävän metsästyksen periaatteita. Muutoksena aiempiin rajoituksiin luonnoksessa esitetään, että metsähanhen metsästys sallittaisiin nyt kahdeksan päivän ajan myös Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnissa, joissa laji on ollut metsästyskiellossa vuosina 2022–2023. Niin ikään luonnoksessa esitetään myös metsästyksen sallimista Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaan eteläosissa kahdeksan päivän ajaksi. Luke toteaa näistä laajennuksista seuraavaa:

(A) Luken helikopterilaskentojen havainnot eivät tue metsästyksen avaamista hyvin harvan kannan alueella Utsjoen, Inarin ja Enontekiön kunnissa. Vuonna 2024 Enontekiössä ja Inarissa tarkastettiin yhteensä 165 potentiaalista metsähanhikohdetta, joista vain kolmesta löytyi hanhia (2 poikuetta ja yksi pariskunta, yhteensä 10 hanhea). Vuonna 2023 löydettiin kutakuinkin samoista kohteista 4 sulkimisparvea, joissa oli yhteensä 29 yksilöä. Aineiston pienuuden vuoksi tilastollisia vertailuita ei ole mielekäästä suorittaa. Lisäksi Lukella on Utsjoelta tiedossa kolme sulkimispaikkaa eri vuosilta, joiden yksilöiden alalajistatuksesta ei ole tietoa. Vaikka metsähanhien on todettu käyttävän nykyisten laskentakohteiden lisäksi myös muita elinympäristöjä ja helikopterilaskennan havaittavuus on havaittu olevan rajallinen, niin otanta kattaa kuitenkin aikaisemmin tunnettuja sulkimisalueita myös Ylä-Lapissa. Ylä-Lapissa merkkejä sulkimisesta on tavattu huomattavasti vähemmän kuin esim. Lapin keskiosissa, eikä ole olemassa aineistoa, jonka perusteella Ylä-Lapin metsähanhien käyttäytyminen olisi merkittävästi erilaista kuin etelämpänä Lapissa ja siten todennäköisyys löytää hanhia olennaisesti vastaavasti erilainen. Viime vuosina pesintää aloittavien lintujen määrä vaikuttaisi olevan kasvamassa, mutta pesimämenestys on ollut heikkoa (Luken GPS-seuranta-aineisto). Kanta on pohjoisimmassa Lapissa todennäköisesti edelleen hyvin harva, ja metsästyksen avaaminen voi hidastaa paikallisen kannan kasvamista ja siten huonontaa metsästysmahdollisuuksia jatkossa. Luke esittää, että metsästyskieltoa jatketaan kolmen pohjoisimman kunnan alueella muutamia vuosia, jotta pohjoisimmalla taigametsähanhikannalla on mahdollisuus vahvistua ja/tai tietoa ko. alueen metsähanhien tilankäytöstä ja kannasta saadaan lisää. Tällä hetkellä Ylimmässä Lapissa on kuusi toimivaa GPS-lähettimellä merkittyä aikuista metsähanhea, joista yksi on sulkimassa laskenta-alueella poikueensa kanssa. Muut viisi ovat Novaja Zemljalla sulkimassa.

(B) Kainuun alueella on tehty säännöllistä seurantaa laajemmin v. 2020–2023 kuitenkin vuosittain vaihtelevasti 37–183 kohteella riippuen resursseista. Näissä on havaittu hanhia keskimäärin 8 % kaikista kohteista (vaihteluväli: 3–13 %). Vuonna 2024 laskettiin vain 11 kohdetta Kainuun länsirajoilla pienellä alueella, mikä ei riitä johtopäätösten tekoon Kainuun metsähanhikannan metsästyskestävyyden osalta. Lisäksi Kainuusta on kansalaishavaintoihin perustuvia esiintymistietoja metsähanhien sulkimapaikoista, mutta kannan tiheydestä, runsaudesta tai kannan muutoksista ei ole kattavia tietoja. Kainuun eteläosien metsähanhikanta on epäilemättä vahvistunut samalla tavalla kuin sitä reunustavan Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kanta, mutta perusteissa esitetty esiintymistieto ei riitä automaattisesti perusteluksi sille, että kanta on metsästettävissä kestävästi. Kainuu on iso alue ja laskentakohteita on nykyisin puutteellisesti. Luke näkee, että lisätietoa tarvitaan metsästyskestävyyden arviointiin. Sen vuoksi Luke suosittelee, että Kainuun metsähanhikannan metsästyskestävyyttä arvioidaan nykyisen metsästyskauden jälkeen, jotta Kainuun metsähanhikanta säilyy kestävällä tasolla erityisesti pitkällä aikavälillä.

(C) Lausuntoluonnoksessa esitetään lisättäväksi vuoden 2023 asetuksen mukaiseen Pohjois-Pohjanmaan metsästysalueeseen myös sen eteläpuoliset alueet vuodelle 2024 pois lukien rannikkoalueet. Luke näkee, ettei ole olemassa riittäviä perusteita metsästyksen avaamiseen ko. Pohjois-Pohjanmaan eteläiselle alueelle, koska tietoa kannasta ei ole kuin ko. alueen koillisosista Oulujärven tuntuman suurilta luonnontilaisilta suoalueilta noin 30 kohteesta vuosilta 2020–2022. Vaikka em. kohteet olivat em. vuosina suhteellisen hyvin asuttuja (keskimäärin 20 %), niin kuitenkin 16 kunnan alueen metsähanhen pesimäkanta

on kaiken laskennan ulkopuolella, eikä tietoa ole sieltä riittävästi metsästyksen vaikutusten arvioimiseksi. Luke näkee, että metsästyksen perusteeksi tarvitaan huomattavasti enemmän tietoa Pohjois-Pohjanmaan eteläosien metsähanhen pesimäkannasta ennen kuin ko. alueen metsästyskestävyyttä voisi arvioida. Vuoden 2023 asetuksessa säädetystä Pohjois-Pohjanmaalla Oulujoen pohjoispuolella sijaitsevan metsästysalueen osalta Lukella ei ole huomautettavaa.

Vuonna 2024 Luken metsähanhiseurannan helikopterilaskennoissa havaittiin saman verran aikuisia, mutta selkeästi vähemmän poikasia kuin 2023. Poikuekoot olivat selvästi edellisvuotta pienempiä ja vuoden 2024 poikastuotto oli edellisvuosia kehnempi. Vuonna 2024 seurattiin hanhien pesintöjen onnistumista satelliittilähettimien ja myös riistakameroiden avulla. Alustavien tietojen mukaan n. 70 % aloitetuista pesinnöistä tuhoutui predaation vaikutuksesta, joka on linjassa aikaisempien vuosien GSP-lintujen heikohkon pesintämenestyksen kanssa. Koska poikastuottovuosi 2024 oli keskimääräistä heikompi, kohdistuu metsästys suuremmalta osin aikuisiin lintuihin, joiden merkitys kannan kasvuun on suurin. Pitkäikäisen ja hitaasti lisääntyvän lajin vanhojen pesivien yksilöiden verotus hidastaa kannan kasvua. Parhaiten lisääntyvän kannan osan aikuisten metsästäminen voi olla riski kestäväälle populaatiokehitykselle ja kannan levittäytymiselle Suomen alueella. Sen vuoksi Luke suosittelee varovaisuusperiaatetta erityisesti tulevana metsästyskautena, eikä uusia alueita tule avata ilman vahvoja perusteita.

AEWA:n toteuttaman integroidun populaatiomallin mukaan taigametsähanhen keskeisen kannanhoitoalueen kanta on kasvanut viimeisen n. 10 vuoden aikana, mikä täsmää ajallisesti Suomen toteuttamien metsästyskiellojen kanssa. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että metsästysrajoituksilla ja kielloilla kokonaiskantaa saadaan vahvistettua. Pesimäkannan vahvistumisen uhkatekijöinä ovat myös monet elinympäristöihin kohdistuvat uhat, kuten yleispetojen runsastuminen, suuret tuulivoimahankkeet ja vesien laadun heikkeneminen.

Yhteenvetona Luonnonvarakeskus toteaa, että metsähanhen metsästyskiellon ja rajoitusten jatkaminen asetuksella on välttämätöntä ja perusteltua. Luonnonvarakeskus esittää huolensa siitä, että Pohjois-Pohjanmaalta ja Kainuusta sekä pohjoisimman Lapin alueelta olisi vapautumassa metsästykseseen suuri alue, ja verotuspaine saattaa näillä alueilla kohdistua valikoivasti niihin yksilöihin, joiden merkitys paikallisten populaatioiden vahvistumiselle on suurin. Alustavien tietojen mukaan metsähanhen poikastuotto oli vuonna 2024 keskimääräistä heikompi, mikä ei tue metsästyksen laajentamista varauksettomasti. Luke huomautti lausunnossaan vuonna 2023: että ”näin merkittävän lisäverotuksen vaikutuksia on syytä arvioida ennen kuin asetus vuodelle 2024 annetaan, jolloin kesän 2024 laskentatietoja on tärkeä huomioida asetuksen valmistelussa.”. Luke toivoo, että kunkin vuoden laskentatietoa voitaisiin hyödyntää paremmin saman vuoden asetuksen valmistelussa.

(2) Luonnos maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi punasotkan metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2024–2027

Luke tukee punasotkan metsästyskiellon jatkamista vuosina 2024–2027. Luken ja Luomuksen organisoimien vesilintulaskentojen tuoreiden tulosten (2024) punasotkan parimäärä on 90 % pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella ja 14 % vuotta 2023 pienempi. Viimeisen 10 vuoden aikana kanta on vähentynyt 72 %, ja pitkällä aikavälillä (1986–2024) peräti 96 %. Suomessa laji on määritelty vuonna

2019 äärimmäisen uhanalaiseksi (CR). Metsästyskielto on erittäin vähälukuisen ja taantuneen lajin osalta perusteltua, vaikka lajin pääasialliset taantumien syyt ovat mm. vesistöjen ja pesimäympäristöjen laadun heikkeneminen ja vieraspetojen runsastuminen.

3) Luonnos maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi allin metsästyksen rajoittamisesta metsästysvuosina 2024–2027

Alli on taantunut voimakkaasti pitkällä aikavälillä ja laji on määritelty kansainvälisesti vaarantuneeksi. Suomen pesimäkanta on hyvin pieni, vain noin 1 500–2 000 paria. Suomessa tapahtuva metsästys kohdistuu todennäköisesti valtaosin Venäjän pohjoisosissa pesivään ja Suomen läpi talvehtimisalueille Itämeren eteläosiin muuttavaan kantaan. Allin metsästystä on rajoitettu vuodesta 2018 lähtien metsästäjäkohtaisella vuorokausikiintiöllä sekä metsästyskieltona sisämaassa. Asetusluonnoksessa ehdotetaan rajoituksen jatkamista vuosina 2024–2027.

Luke pitää allin metsästyksen rajoittamisen jatkamista perusteltuna ja tukee luonnoksen asetusta. Luke tukee ministeriön pyrkimystä saada alli AEWA-sopimuksen suojeluluokituksessa lajiksi, jonka metsästys voitaisiin sallia kansainvälinen hoitosuunnitelman puitteissa.

Saalistilastojen mukaan Suomen metsästysmäärät ovat viime vuosina olleet joitakin satoja lintuja. Kun metsästys on kokonaan kielletty Tanskassa ja Ruotsissa, on allin kokonaissaaliin määrä pieni suhteutettuna Itämeren talvehtivaan kantaan (alle 1 %). Luke huomauttaa, että allin Suomessa talvehtivan kannan osuus on suurentunut ilmastonmuutoksen myötä, jolloin aiempaa suurempi osuus Itämerellä talvehtivasta kannasta talvehtii Suomen merialueilla. Allia voi metsästää Suomessa syksyllä varsin pitkän ajan (1.9.–31.12.), ja suurin osa saaliista saadaan lokakuussa. Luke katsoo, että kokonaissaaliin kontrolloimiseksi vuosikohtainen kiintiö olisi vuorokausikohtaista kiintiötä tarkoituksenmukaisempi rajoituskeino.

Marja Jalli

Ryhmäpäällikkö, erikoistutkija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 31.07.2024 klo 15:47:49.

Lausunnon valmistelija(t):

Markus Piha

Antti Paasivaara, Tuomas Seimola

Liitteet:

Tiedoksi: